

श्रीराम शिक्षण संस्था, धामणगांव रेल्वे जि. अमरावती
व्दारा संचालीत

श्रीराम कला महिला महाविद्यालय धामणगांव रेल्वे
जि. अमरावती

भौगोलिक सहल अहवाल

सत्र २०१६-२०१७

वर्ग बी.ए. भाग-३

सादरकर्ती
कु. प्रिया दे. ओंकार

मार्गदर्शक
मा. प्रा. दोड सर
भुजोल विभाग

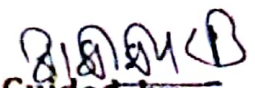
Shriram Education Society Dhamangaon Rly

**SHRIRAM KALA MAHILA MAHAVIDYALAYA
DHAMANGAON RLY**

CERTIFICATE

**EXCURSION – REPORT
NORTH INDIA**

Submitted by
Ku. Priya D. Onkar
Class B. A III

Guided by
Prof. A. P. Doad
Geography Head Department

Examined

GEOGRAPHY PRACTICAL EXAMINATION

During The Academic Year

Session - 2016 - 17

प्रस्तावना

श्रीराम कला महिला महाविद्यालया च्या बि.ए. भाग 3 च्या भुगोल विभागाद्वारे आयोजित सहलीचा अहवाल आम्ही सादर करत आहोत आम्ही सर्व प्रथम सहलीचे नियोजन केले व त्या करीता उत्तरप्रदेश व मध्यप्रदेश हे ठिकाण निवडले यामध्ये आगरा फत्तेपुरसिकी, मथुरा, दिल्ली, इत्यादी ठिकाणे बघितली सहलीचा प्रवास हा रेल्वे नी केला सहलीचा कालावधी सहा दिवसाचा होता या दिवसाचे नियोजन अतिशय सुयोग्य व पुर्व नियोजित असे होते. भौगोलिक दृष्टीकोणातून आम्ही या स्थळांचा अभ्यास केला हा अभ्यास करित असतांना आम्हाला भुगोल विभागातर्फे बहुमुल्य मार्गदर्शन मिळाले.

ऋणनिर्देशक

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमानुसार भौगोलीक कमामर्य आवश्यक आहे आपल्या श्रीराम कला महीला महाविद्यालया तर्फे भूगोल विषयाची सहल उत्तरप्रदेश व मध्यप्रदेश आणि दिल्ली येथे दि. 20/11/2016 ते दि. 26/11/2016 दरम्यान आयोजित केली होती या सहलीच्या आयोजनासाठी आपल्या श्रीराम कला महीला महाविद्यालयातील भूगोल विभागाचे भरपुर सहकार्य लाभले त्या करीता आम्ही या विभागाचे मनपुर्वक आभारी आहोत. अभ्यास सहलीमधील सर्व मुलींना सहकार्य करणारे त्याची काळजी घेणारे प्रा. एन. एम. बिहाडे प्रा. ए.पी.दोड प्रा. वाय. एस काशिकर प्रा. नंदकिशोर उ. राउत यांचे आम्ही आभारी आहोत महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. प्रा. गणेश क. टाले सर यांचे आम्ही विशेष आभारी आहोत. प्रस्तुत भौगोलिक सहलीसाठी परवानगी देउन आणि मार्गदर्शन करून त्यानी फर मोलाचे सहकार्य केले.त्याच बरोबर अन्य सहकार्या करीता ईतर प्राध्यापकाचे सुध्दा आभार मानतो महाविद्यालयातील प्राध्यापक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांचे सहकार्य मिळाले श्री. राजेश मारवे श्री. नागोराव पंचबुद्धे यांचे आम्ही आभारी आहोत तसेच महाविद्यालयातील इतर मुलीनी केलेल्या सहकार्याबद्दल आम्ही त्यांचे आभारी आहोत.

बि.ए. भाग - 3
सर्व विद्यार्थिनी
श्रीराम कला महिला महाविद्यालय
भूगोल विभाग

सहलीचे उद्देश

मानवी मन जिज्ञासू तसेच अणुकरण प्रिय आहे आणि जिज्ञासेतूनच मानवी प्रदेशाचे पाहणी करणे तेथिल सृष्टी सौंदर्याचा मनसोक्त आस्वाद घेणे, सौंदर्य न्याहाळले, तेथिल समाजजिवण राहनिमान, भुपृष्ठ रचना, मृदा, वनस्पती, खनिज संपत्ती, प्राणी या बाबींचा प्रत्यक्ष आणी सखोल अभ्यास करण्यासाठी अमरावती विद्यापीठद्वारे बी. ए. अंत्य भूगोलाच्या विद्यार्थ्यांसाठी कोणत्याही एखाद्या पर्यटन क्षेत्राला भेट देणे किंवा ते ठिकाण कसे महत्त्वाचे आहे याचा आढावा घेणे हा एकमेव उद्देश आहे. तसेच पृथ्वीवरिल वेगवेगळ्या प्रदेशातील नैसर्गिक व सांस्कृतिक घटकाबद्दलचे ज्ञान सहलीच्या आयोजनातून मिळत असते. विद्यार्थ्यांमध्ये खेळीमेळीचे वातावरण निर्माण करून भौगोलिक अभ्यासाची माहिती देणे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा विकास करणे, अशा प्रकारे सहलीचे मानवी जिवनात व भूगोलात अनन्य साधारण महत्त्व असल्यामुळे सहलीचे आयोजन करण्यात आले.

मानवी मन जिज्ञासू आहे. अशावेळी मनात निर्माण झालेल्या वेगवेगळ्या प्रश्नांची उत्तरे आपल्याला तर्कशासीदृष्ट्या शोधायचे असतील आणि अभ्यासातील संदिग्धता दूर करायची असेल तर प्रत्यक्ष भौगोलिक परिणाम व सांस्कृतिक पर्यावरण यांच्या संबंधाचे व परिणामांचे प्रत्यक्ष अवलोकन करणे महत्त्वाचे ठरते त्यासाठीच....

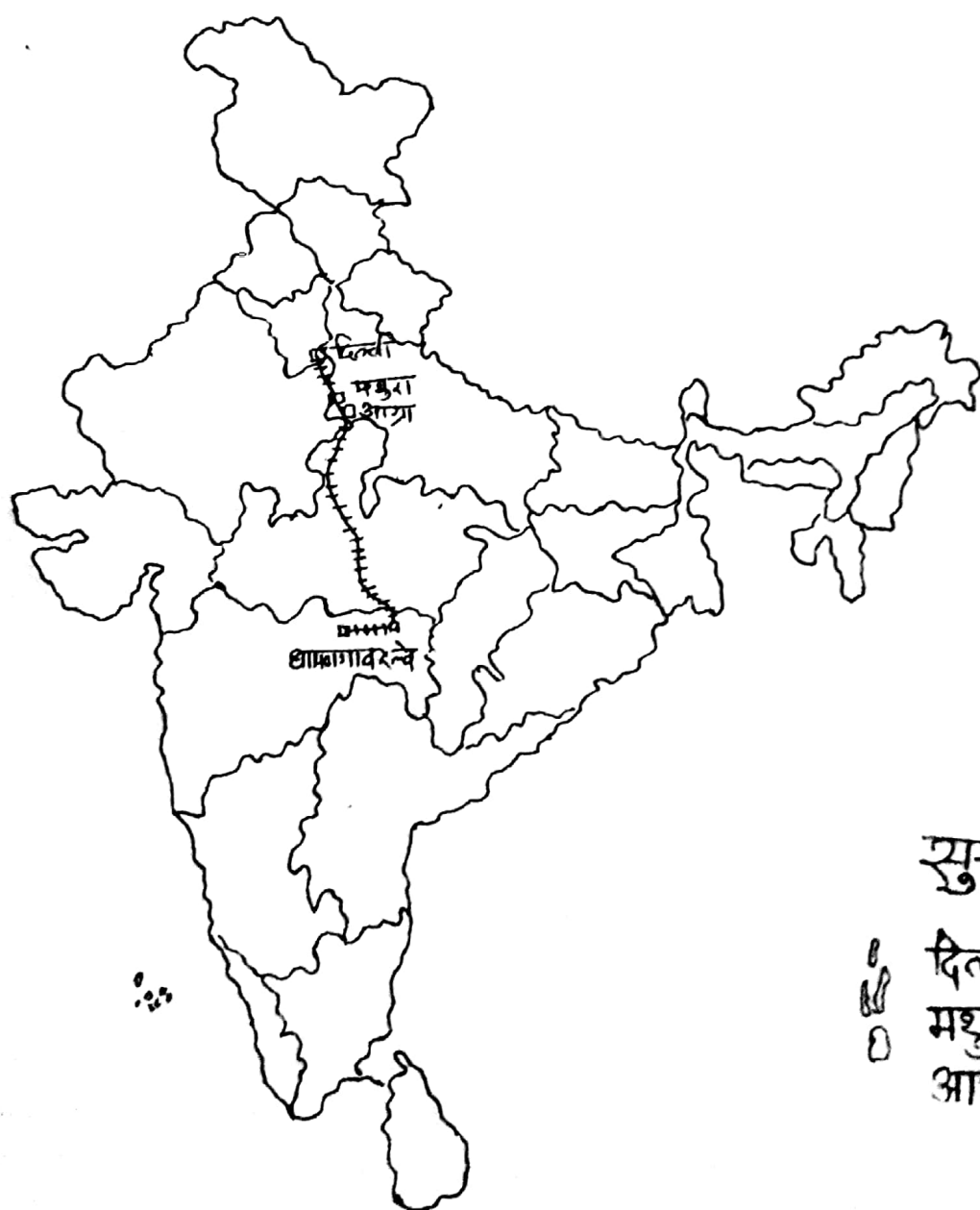
1. प्रत्येक घटना स्थळांना भेट देऊन अध्ययन करणे.
2. आपल्या व्यक्तिमत्त्वाचा विकास करणे.
3. अप्रत्यक्ष ज्ञानाची सत्यता पडताळून पाहणे.
4. नविन संशोधनातून भौगोलिक अभ्यास समृद्ध करणे.
5. भौगोलीक व सांस्कृतिक पर्यावरणातील घटकांचा अनुभव घेणे, हे सर्व उद्देश सहलीचा निगडीत आहेत.

सहलीचे महत्त्व

वेगवेगळ्या शोधामुळे पृथ्वीविषयी ज्ञानात जी भर पडत गेली त्यामुळे भुगोल विषयाची व्याख्या एकच कायम न राहता वाढत्या ज्ञानानुसार बदलतच गेली 150-200 वर्षांपूर्वी काही धाडसी शास्त्रज्ञानी जलपर्यटनात यश मिळविले. तर काहीनी दुर्गम उंच प्रदेश चढून जाण्यात यश मिळविले, तर काहीनी दुर्गम धनदाट अरण्यमय प्रदेश पदकांत केले. तर काहीनी अस्तीत्वात असना-या अंटावर्तीका खंडाची माहिती मिळविली व त्या सोबत त्या- त्या प्रदेशातील पर्वत, शिखर, नद्या, या सारख्या प्राकृतिक वैशिष्ट्यांची तर हवामान वनस्पती, प्राणी या सारख्या ईतर घटकांची माहिती सुध्दा प्राप्त झाली. म्हणजेच भुगोल शास्त्राचा अभ्यास हा चार भिंतीच्या आत बसुन, भरपुर पुस्तके वाचुन परीपूर्ण होत नाही तर निसर्ग हीच भुगोलाच्या अभ्यासाची प्रयोगशाळा आहे आणि त्यामुळे मानवी जीवनात निसर्गाच्या सानिध्यात राहुन त्याचा अभ्यासकरणे व त्यातुन आनंदाची प्राप्ती करणे महत्वाचे आहे. त्यामुळे मानवाला सहलीचे महत्त्व ज्ञात झाले आहे.

कोणत्याही प्रदेशातील नैसर्गिक व सांस्कृतिक घटकांचे स्थान त्यांचा विकास व त्या घटकाचे नियोजन, त्या प्रदेशातील परिस्थितीचे आकलन केल्यानंतर निदेशनास येते या प्रदेशातील हवामान भूपृष्ठरचना, मृदा, पिकपध्दती, वाहतुक, व्यापार, वनस्पती, प्राणी, जलसंपत्ती इत्यादी घटकाची माहिती उपलब्ध होते म्हणुन भुगोलाच्या अभ्यासात सहलीला महत्वाचे स्थान प्राप्त झालेले आहे. कारण एखाद्या प्रदेशातील घटकाचे प्रत्यक्ष भेटी देऊन निरीक्षण केल्यास त्या गोष्टीने आकलन मानवी मेदुमध्ये चटकन होते, म्हणुन आज हे निसर्गाबद्दलचे ज्ञान अभ्यासाच्या माध्यमातुन प्रत्येक विद्यार्थ्यापर्यंत पोहचवण्याच्या दृष्टीकोनातुन अभ्यासकमा अंतर्गत सहलीचे आयोजन करण्यात आले आहे,

भारत - स्थितीदशक नकाशा

सूची
दिल्ली
मथुरा
आगरा

उत्तर प्रदेशातील पर्यटन स्थळे

आगरा—

आगरा हे शहर ताजमहालसाठी प्रसिद्ध आहे. आणि तो जगातील सातवा अजुबा आहे. हे शहर अकबराच्या प्रतिष्ठेसाठी सुद्धा प्रसिद्ध आहे. जो राष्ट्रीय एकता आणि प्रमाला वाच देतो. आगरा हे शहर यमुना नदीच्या काठावर स्थित आहे. ताजमहाल हे यमुना नदीच्या काठावर स्थित आहे. हे या शहराच्या दक्षिण भागास तिन किलो मिटर अंतर आहे.

ताजमहाल

ही एक सर्वात सुंदर वास्तू आहे. की, जी संगमरमर या खडकांनी बांधलेली आहे. ताजमहाल हे अर्जुमन बानो बेगमच्या आठवणीत बांधण्यात आले. ताजमहाल निर्मितीचे कार्य डिसेंबर इ. स. 163 मध्ये सुरु झाले. हे कार्य इ.स. 1645 मध्ये संपूर्ण झाले या कार्यासाठी 22 वर्षांचा काळ लागला तसेच या इमारतीसाठी 20 हजार कारीगर लावण्यात आले.

आगरा किल्ला—

आगरामध्ये ताजमहाल प्रमाणेच आणखी एक स्थान प्रसिद्ध आहे. ते म्हणजे आगराचा किल्ला जो बहादूर मुगल बादशाहा अकबर द्वारे बांधण्यात आला. जो आगरा शहराच्या पूर्वे भागात आहेत त्या भिंती शक्तीशाली लाल दगडांनी बांधली आहे. अकबरांनी हा किल्ला आपल्या राज्याच्या संरक्षणासाठी बनवले. हा किल्ला इ.स. 1565 मध्ये बनवण्यास सुरुवात झाली व त्याला सात वर्ष बनवण्यास लागले.

फत्तेपुर सिकरी

फत्तेपुर सिकरी आग-याच्या पश्चिम भागात 37 किलो मिटर दुर आहे. हे आग-याच्या नॅशनल हाईवेवर आहे. फत्तेपुर या शहराचे निर्माण इ.स. 1569 मध्ये अगबराद्वारे झाले, फत्तेपुर सिकरी मध्ये सर्वात उंच असा दरवाजा आहे. तो बुलंद दरवाजा या नावाने प्रसिद्ध आहे. त्यामध्ये जामा मस्जिद ही दक्षिण भागास आहे. त्या दरवाज्याची उंची 176 फुट आणि प्लटफॉर्म वरुण याची उंची 134 फुट आहे. या दरवाज्यावर काही अरबी भाषेत लिहलेले आहे. व त्याचा अनुवाद शांती, जग हे ब्रिज आहे.

जामा मस्जिद

हे संपूर्ण फत्तेपुर सिकरीच्या सर्वात उंच इमारत आहे. ही इमारत अकबराने बनवली आहेत. त्यांनी ही इमारत शेख सलीम चिस्तीच्या मक्काच्या मज्जीद प्रमाणे बनविली ही इमारत इ. स. 1527 मध्ये पूर्ण झाली. ही इमारत 431 फुटच्या जागेत बनली आहे. शेख सलीम चिस्तीची दरगाह एक मुख्य इमारत आहे. ही संगमरवर ने बनली. ज्यात सुंदर फुलाची कारीगिरी आहे. हे एक प्रसिद्धी पुजा स्थान आहे.

मथुरा

आगरापासून मथुरा हे 57 कि.मी. एवढा अंतरावर येते. मथुरेत सर्वात सुंदर असे मंदिरे आहेत. त्यात म्हणजे प्रेम मंदिर जे सर्वात सुंदर व लाभदायक आहेत. त्यारा मंदिरात कृष्णाच्या बाललिला दाखविल्या जातात. मथुरामध्ये वृंदावन हे कृष्णाचे जन्मस्थान आहे. जेथे कृष्णाचा जन्म झाला तेथे उत्कृष्ट असे मंदिर बांधण्यात आला आहे. मस्जिद औरंगजेब याने मंदिराचा काही भाग तोडून बांधले आहेत. तसेच मथुरामध्ये बरसाना मध्ये राधारानी मंदिर प्रसिद्ध आहे. तसेच मथुरामध्ये नंदगाव गोकुल असे छोटे-छोटे गावे आहेत. ती गावे कृष्णाच्या किर्तीसाठी प्रसिद्ध आहे.

दिल्ली

दिल्ली ही भारताची राजधानी असून ती केंद्रशासित प्रदेश आहेत. दिल्लीमध्ये राष्ट्रपती भवनाची निर्मिती 1930 मध्ये झाली. तसेच दिल्लीमध्ये संसद भवन, भारतीय वॉर्टस हेडकॉर्टर, सेना मुख्यालय, लाल किल्ला, इंडिया गेट, लोटस टेम्पल, इत्यादी पर्यटन स्थळे आहेत. दिल्लीचे क्षेत्रफळ 1,483 चौ. किमी. आहे. तेथील लोकसंख्येची घनता 9,340 एवढी आहे. साक्षरता दृष्टीने दिल्लीतील साक्षरता 86.34 एवढी आहे. दिल्ली हे शहर यमुना नदीच्या काठावर वसलेले आहे. दिल्लीमध्ये इंदिरा गांधी आंतरराष्ट्रीय विमानतळ पालम येथे आहे. दिल्लीमध्येच राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांची समाधीस्थळ राजघाट येथे आहे. दिल्लीमध्ये असलेले इंदिरा गेट खुप प्रसिध्द आहे. बिरला टेम्पल म्हणजे लक्ष्मीनारायण मंदिर हे सुध्दा प्रसिध्द आहे.

भारताची राजधानी असल्यामुळे दिल्लीत भारतातील सर्वच सण साजरे केले जातात. याशिवाय दिल्ली पर्यटन आणि परिवहन विकास मंडळान्वारे येथे काही वार्षिक उत्सवांचेही आयोजन केले होते. रोशनआरा उत्सव, शालीमार उत्सव, कुतुब मेळ, हिवाळी मेळ उद्यान आणि पर्यटन मेळ, जहाने-खुसरो उत्सव आणि आम महोत्सव येथे साजरे केले जातात.

दिल्ली हे उत्तर भारतातील सर्वात मोठे व्यावसायिक केंद्र असून मोठ्या उद्योगधंद्यासह लघु व माध्यम उद्योगांच्या बाबतीत अग्रेसर आहे. येथे दूरचित्रवाणी, टेपरेकॉर्ड, इंजिनियरिंग वस्तू मशीन्स, मोटर गाड्यांचे पाटर्स, कीडापयोगी वस्तू सायकल, पी.बी.सी. पासून निर्मित झालेल्या वस्तू , जोडे-चप्पल, कापड, औषधी, हौजियरीचे सामान, चामड्याच्या वस्तू, सॉफ्टवेयर आदीची निर्मिती केल्या जाते. ज्या उद्योगांमुळे प्रदुपणाची समस्या निर्माण होणार नाही अशा उद्योगांना दिल्लीत प्राधान्य देण्यात येत आहे.